

VOLEBNÍ KOMENTÁŘ

Obrana a bezpečnost – programy českých politických stran pro evropské volby v roce 2019

Louis Cox-Brusseau

Mezi 23. a 26. květnem 2019 půjdou evropští občané k volebním urnám, čímž určí podobu Evropského parlamentu na příštích pět let (2019-2024). Zároveň s tím představuje probíhající krize ve Spojeném království a vnitřní spory v EU ohledně právního státu zásadní výzvu pro evropskou jednotu a budoucí podobu integraci. Díky tomu se úvahy o evropské obraně staly ještě více polarizovanými a zůstávají ústředním bodem diskuse o budoucnosti EU. S narůstajícími rozpory mezi členskými státy, které vyzývají k sdílené evropské obraně, a těmi, kteří jsou výslovně proti další federalizaci, narůstá napětí z toho, jak budou vypadat transatlantické vztahy a zapojení USA do evropské obrany. To vše dělá z tématu evropské obrany výbušné téma nadcházejících evropských voleb v Evropě a vlastně i České republice.

Většina hlavních politických stran v České republice v zásadě podporuje splnění českého závazku na zvýšení příspěvku obranných výdajů na 2 % HDP. Také podporují ideu, že by si Česká republika měla minimálně udržet své současné vojenské schopnosti a v ideálním případě je ještě navýšit, tak aby zesílila své obranné schopnosti, včetně ochrany hranic. Následující text se tedy věnuje tomu, jakou evropskou obranu by si české politické strany přály.

Programy politických stran

ANO

Program současné vládní strany Hnutí ANO ve své části věnující se evropské obraně dává jasně najevo, že se snaží získat co nejširší voličskou podporu, a proto se snaží vyhýbat kontroverzním a rozdělujícím tématům, které by mohli ohrozit jeho domácí politickou pozici. Program zmiňuje současný evropský bezpečnostní rámec – konkrétně Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a FRONTEX – přičemž zdůrazňuje nutnost bližší spolupráce členských států EU. Strana se však vyhýbá konkrétním závazkům o zapojení české armády do zahraničních misí, možnosti zapojení ozbrojených složek do budoucí evropské armády, či to, jak by vytvoření evropské obranné kapacity mohlo ovlivnit transatlantické vazby. ANO se spíše soustředí na vnitřní bezpečnost v podobě podpory ochrany vnější hranice, změny Společného evropského azylového systému a voláním po účinné návratové politice. Cílem je zabránit ilegálním migrantům ve vstupu na evropskou půdu. Volební program také odmítá jakékoliv uprchlické kvóty. Z politického hlediska se dá říci, že se ANO drží v oblasti obrany a bezpečnosti politicky ověřených témat a soustředí se především na vnitřní bezpečnost než obranu jako takovou.

ODS

ODS vyzývá ke zvýšení příspěvku na obranu na 2 % HDP v horizontu šesti let tak, aby Česká republika začala plnit své závazky vyplývající z členství v NATO. Strana má obecně konzervativní přístup k obraně politice. Podporuje proto rozvoj českého obranného průmyslu, jeho větší zapojení do modernizace a dodávek armádě. Uznává však to, že zahraniční firmy se musí zapojit do obranného průmyslu, a podporuje hlubší spolupráci se společenstvími armádami a tajnými službami, například v podobě společných cvičení. To neznamená, že by ODS podporovala federalizovanou evropskou obranu, nebo vytvoření čehosi jako evropská armáda; Česká armáda by měla zůstat čistě česká, avšak pokud to bude vzájemně výhodné, měla by spolupracovat s dalšími ozbrojenými složkami členských států EU. ODS navíc podporuje navýšení počtu branců v aktivních zálohách, reformu pravidel pro činnost nezávislých bezpečnostních kontraktorů a vyslovuje se proti opětovnému zavedení povinné vojenské služby.

Program ODS asi nepřekvapí dlouhodobé voliče strany, ale možná může vzbudit jisté kontroverze výzvou k rozšíření české armády, větší regulace privátních bezpečnostních agentur a otevření vojenského průmyslu zahraničním investorům. Jestli to bude více kontroverzní se teprve ukáže.

Piráti

Pokud jde o obranu jsou Piráti ve svých záměrech poměrně otevření. Piráti respektují a podporují současné závazky České republiky v kolektivní obraně NATO a EU. Na druhou stranu vyzývají k jejich reformě tak, aby odpovídaly realitě 21. století. Reforma by měla mít podobu především vytvoření evropské obranné kapacity, která by byla přímo financovaná z evropského rozpočtu. Je otázkou, zdali tento požadavek nebude v ČR kontroverzní, neboť veřejnost není zcela jednotná v tom, zdali by mělo dojít k vytvoření evropské obranné kapacity či evropské armády. Na druhou stranu Česká republika pravidelně přispívá vojáky do nadnárodních jednotek.

Odhodlání plnit závazky plynoucí z kolektivní obrany se zdají být pevně zakořeněny v Pirátském programu, nicméně ten také obsahuje jistý náznak kritiky – Piráti rozhodně nepodporují vojenské operace členů NATO, které jdou proti

základním hodnotám aliance. Konkrétně se vymezují proti jistým inklinacím k odvracení se od demokracie v některých členských státech NATO (především Turecka). Piráti také se velmi intenzivně vymezují proti aktivitám EU/ČR/NATO, které nemají oporu v mandátu OSN, což je poměrně unikátní v programech českých politických stran.

KDU-ČSL

Díky účasti KDU-ČSL v minulé vládě, není překvapivé, že stranický volební program sdílí do velké míry názory ostatních stran, přičemž se zaměřuje hlavně na populární témata bez specifikace, jak by záměrů strany mělo být dosaženo. KDU-ČSL se vyslovuje pro zvýšení výdajů na obranu na 2% HDP, prohloubení evropské obranné spolupráce bez toho, aby byly ohroženy transatlantické vazby, a potírání příčin migrace. Více konkrétní program není. Vyslovuje se proti tureckému členství v EU, pro lepší dohled na investicemi do kritické infrastruktury (hlavně těch čínských) a pro pomoc třetím státům sousedícím s EU. Za účelem uspokojení krajně pravicových voličů obsahuje programové východisko strany i vágní zmínku o sledování islámského extremismu a antisemitismu.

ČSSD

Sociální demokracie podporuje posílenou evropskou obranu a i vytvoření evropské armády v budoucnosti. Na druhou stranu je ČSSD poměrně skeptická, co se týče zvýšení obranného rozpočtu, než je tomu u ostatní politických stran. Vyzývá konkrétně ke zvýšení výdajů na obranu na 1,4 % HDP, ačkoliv zároveň vyzývá k modernizaci české armády. Podobně jako KDU-ČSL, ČSSD v zásadě mixuje téma vnitřní ochrany hranic s jejími vnějšími aspekty. Zaměřuje se především na zachování agentury FRONTEX a preventivní opatření, která by zadržela nelegální migranty, než že by mluvila o vnějších hrozbách pro evropskou a českou bezpečnost.

Na druhou stranu je určitě pozitivní, že ČSSD upozorňuje na nutnost zvýšení obranných schopností v kyberprostoru, a to hlavně s ohledem na boj proti fake news. Celkově se ale politika strany zaměřuje především na populistická témata, která nemají příliš společného s bezpečnostní realitou či politickou diskuzí. Příkladem může

být odmítání migračních kvót, které jsou velmi kontroverzní a extrémně politizované.

SPD

Obavy z migrace a islámského terorismu jsou základem programu SPD. Proto také není překvapivé, že program strany se obsáhle věnuje obranné politice. Ať už jsou obavy SPD reálné či nikoliv, ukazují na nedostatek znalostí o bezpečnostních výzvách, kterým čelí ČR, stejně jako ignorace širšího kontextu společné evropské obrany. Strana se vyslovuje proti jakýmkoliv vojenským misím EU bez mandátu OSN. Podporuje ale zavedení povinné vojenské služby a širší vojenskou spolupráci v rámci V4. V ostatních věcech je program skoupý – neříká nic o současném (a hodnotném) zapojení České republiky do mezinárodních peace-keeping operací, stejně jako nezmiňuje nutnosti modernizace české armády, velmi zásadní téma zlepšení kybernetické bezpečnosti, či oživení diskuzí o evropské obraně v kontextu současných transatlantických vztahů.

Spojenci pro Evropu

Přístup této volební koalice je k tématu obrany komplexní a obsahuje poměrně podrobné zhodnocení tématu. Strany jsou pro větší propojení současných evropských obranných struktur, a to především ve formě PESCO, zvýšených finančních prostředků určených na obranu vnější hranice a boji proti kyberhrozbám, dezinformacím a hybridním válkám. Ačkoliv se program vyhýbá něčemu tak kontroverznímu a konkrétnímu jako evropská armáda, volá po společné evropské obranné politice, která by měla doplnit NATO, nikoliv mu konkurovat. Především s ohledem na problémy v transatlantických vztazích navrhuje Spojenci pro Evropu, aby EU přijala odpovědnější pozici při zabezpečení své bezpečnosti a přispívala více ke společné obraně, než tomu bylo doposud. Program koalice se naprosto vymyká ostatním v jedné důležité věci – správně se dívá na bezpečnostní aspekty klimatických změn (mohli by způsobit konvenční války či zvýšenou migraci) a podporuje v této souvislosti omezování skleníkových plynů a zlepšování uhlíkové stopy České republiky.

Hnutí Hlas

Hnutí Hlas označilo vnitřní bezpečnost jako zásadní téma s tím, že se zaměřuje především na boj s terorismem, předcházení radikalizaci, ztížení rekrutování, výcvik a financování terorismu za pomoci větší integrace evropských bezpečnostních služeb. Program konkrétně zmiňuje informační systémy typu Schengenského informačního systému. Ochrana hranic je hnutím také zdůrazňována, přičemž Hlas se zasazuje o zvýšenou podporu FRONTEXu, systému ETIAS a omezení bezvízových režimů pro třetí země. Raritou mezi českými volebními programy je také podpora zvýšené role Europolu v boji proti přeshraničnímu organizovanému zločinu. Vnější aspekty bezpečnosti jsou naopak v programu upozaděny – pouze je zmíněna kyberbezpečnost v souvislosti s teroristickými sítěmi v Evropě. O programu se dá obecně říci, že je velmi dobře strukturovaný s ohledem na vnitřní bezpečnost, nicméně neobsahuje detailně rozpracovaný plán na řešení otázek vnější bezpečnosti.

KSČM

Program komunistů je v rámci českých politických stran skutečně unikátní. Zatímco ostatní uskupení se zaměřují přímo či nepřímo na hrozby způsobené třetími zeměmi, komunisté přímo vyzývají k ukončení předsudků vůči Rusku. EU je jmenovaná jako potencionální nebezpečí pro zlepšení vztahu s Ruskou federací a strana vyzývá ke kompletnímu přehodnocení politiky Východního partnerství. Česká republika by pak v dlouhodobé perspektivě měla vystoupit z NATO. Dále je zvláštní, že zatímco KSČM podporuje robustní migrační politiku především v podobě zvýšeného rozpočtu na ochranu hranic a odporu k migračním kvótám, odporuje jakémukoliv navýšení finančních alokací do obrany a vzniku evropské armády, což je více méně v rozporu s předchozími závazky České republiky dané EU.

Zhodnocení

Z výše zmíněného je jasné, že české politické strany se až na pár výjimek snaží vyhnout kontroverzním výrokům, což není vlastně překvapivé a dalo by se říci i rozumné. Je totiž otázkou, jak evropské volby ovlivní budoucnost obrany EU a jejích členských států. Budou se nadále zhoršovat transatlantické vztahy, jako tomu bylo v posledních letech? Pokud k tomu dojde, bude se nacházet EU v potenciálně mnohem nebezpečnějším prostředí, které si vyžádá vznik evropské armády, tak jak jsme často slyšeli ze strany Emmanuela Macrona a Angely Merkelové? Nebo se naopak transatlantické vazby stabilizují? – V takovém případě je otázka, jakou budoucí roli by evropská obrana měla mít, a to především s ohledem na to, jak je Evropa z bezpečnostního hlediska závislá na Spojených státech.

Z české perspektivy je jednoznačně přínosné počkat, co s sebou přinese budoucnost. Češi se již nyní účastní mezinárodních jednotek skládajících se z dalších evropských armád. Nejrozumnější se tedy zná podporovat „status quo“ současné spolupráce a ideálně ji posílit v oblastech, kde je to možné. Otázka toho, jak by měla vypadat evropská obrana – třeba ve formě evropské armády, nebo něčeho úplně jiného – bude nutné zodpovědět teprve tehdy, až budou stabilizované transatlantické vazby. Co by však nemělo zůstat bez povšimnutí jsou strany, které se ve svých programech vyslovují proti naprostému redefinování českého obranného rámce bez toho, aby se zamyslely nad tím, jaké dopady by to mohlo mít na česko-evropské vztahy a budoucí schopnost ČR profitovat z tvořící se evropské obranné spolupráce.

Spolufinancováno v rámci
programu Evropské unie
„Evropa pro občany“

Podpora Evropské komise při tvorbě této publikace nepředstavuje souhlas s obsahem, který odráží pouze názory autorů, a Komise nemůže být považována za odpovědnou za jakékoliv využití informací obsažených v této publikaci.